

Problémy a specifika pedagogiky

- současná pedagogika je nucena přihlížet na mnohá specifika pedagogiky, ať už starší či nová a jsou před ní staveny větší či menší problémy
- týká se prostředí školy → výzkumné poznatky ze školní etnografie (popis a vysvětlování prostředí)
- specifika a problémy pedagogiky se projevují v přístupu k jednotlivým druhům výchovy z hlediska věku odlišně:
- **předškolní výchova a vzdělávání**
 - uvedení dětí raného věku do prostředí školního typu
 - převládající názor, že předškolní výchova je jen hraní si s dětmi
 - cílem připravit dítě pro život ve společnosti, rozvíjet dítě a vzdělávat je
 - dva modely mateřských škol - školský model (řazení dle věku)
 - rodinný model (různý věk, v rodině)
- **primární a sekundární nižší výchova a vzdělávání**
 - primární vzdělávání – prvních pět let povinné školní docházky
 - základní vzdělávání – devět let povinné školní docházky
 - vyučování předmětů na obecné úrovni
 - problematika kvality škol – úroveň vesnice X město
 - velikost tříd – většinou větší třídy, menší třídy však nesporné výhody
 - efektivita učení – ovlivněna rozdělováním žáků do skupin, organizací výuky
- **sekundární vyšší výchova a vzdělávání**
 - střední školy (nepovinné, ale bez absolvování nemožnost vyššího uplatnění)
 - problémem kvalita a kvantita středních školy (v závislosti na dalším studiu na VŠ)
 - problémem i střední školy soukromého typu – chybí často motivace
- **terciární výchova a vzdělávání**
 - dva typy - první stupeň (bakalářské, magisterské studijní programy a VOŠ)
 - druhý stupeň (doktorské studijní programy)
 - problematikou poměr počtu zájemců vůči kapacitám vysokých škol
 - uplatnění u všech oborů není rovnoměrné
- **výchova a vzdělávání dospělých (andragogika)**
 - poměrně nízký zájem dospělých o vzdělávání (oproti EU)
 - ekonomicky náročné, využívanější možnost rekvalifikačních kurzů
 - vzdělávání dospělých uskutečňováno s vidinou lepších platových podmínek
 - zájem zejména o studium jazyků a rozšiřování kvalifikace v oboru
- uplatnění na trhu práce
 - míra nezaměstnanosti v ČR stabilní, bez větších poklesů
 - některé obory populárnější, jiné méně → projevuje se nabídkou pracovních míst
 - společenské obory populární, technické obory menší uplatnění
- specifika problémy pedagogiky v oblastech vzdělávání a výchovy
- **terminologie pedagogiky**
 - nepřesná a nejednotná, jinak chápána veřejností, odborníky a ve světě
 - veřejnost – pedagogika souborem návodů a postupů používaných učitelem při vyučování
 - odborníci – dělení na část teoretickou a praktickou, věda a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou
 - zahraničí – Německo (autonomní monodisciplinární vědní obor orientovaný k filosofii)
 - Francie (sociální věda a multidisciplinární obor)
 - Anglie, USA (ve smyslu multidisciplinárních oborů pokrývajících edukaci)

Seminář k úvodu do pedagogiky a základům pedagogického myšlení

- často také chybí literatura nebo není sjednocena
- **autorita**
 - aspekt pozitivně či negativně ovlivňující výchovu
 - pokud pedagogům schází vede k rozkladu skupiny a neúčinnosti výchovy
- **emoce**
 - citová vazba mezi učitelem a žáky klíčová
 - nepřeceňovat, ani nepodceňovat roli emocionality ve výchovně-vzdělávacím procesu
- **pozornost**
 - schopnost udržet si pozornost žáků
 - pozitivně tuto schopnost ovlivňuje autorita, motivace a zajímavost výkladu
- **funkční gramotnost**
 - lidé, kteří neumějí číst a psát jsou označováni za negramotné
 - problémem zejména rozvojových zemí, u nás negramotnost 1 - 3 %
 - důležité zkoumat příčiny vedoucí k funkční negramotnosti
 - pedagogické faktory – obsah školního vzdělávání není plně zaměřen na osvojování činností uplatnitelných v praktickém životě
 - socioekonomické a sociokulturní faktory – u lidí z určitých sociálních vrstev významně vyšší výskyt funkční negramotnosti (sociálně patologické rodiny, některé etnické skupiny, současná vizuální kultura a pasivní konzumace)
- **multikulturní výchova**
 - transdisciplinární oblast spojující přístupy pedagogiky, kulturní antropologie, interkulturní psychologie, sociologie
 - proces jehož prostřednictvím si jednotlivci mají utvářet dispozice k pozitivnímu vnímání a hodnocení kulturních systémů odlišných od jejich vlastní kultury
 - konkrétní vzdělávací program zabezpečující žákům z etnických, rasových, náboženských minorit učební prostředí a vzdělávací obsahy přizpůsobené specifickým jazykovým, kulturním potřebám žáků
 - problémem je, zda u takovýchto skupin uplatňovat programy stejné jako pro žáky české nebo zda vytvářet pro tyto žáky programy speciální
 - problémem také samotné uplatňování edukačních konstruktů multikulturní výchovy v edukační realitě → výzkumně prozatím nepostiženo
 - tři výzkumné problémy této oblasti :
 - v jakém věku dětí a z jakých zdrojů vznikají negativní postoje vůči příslušníkům jiných ras nebo etnik
 - jaké jsou postoje mladých lidí k imigrantům
 - vliv školního kurikula jako jednoho ze zdrojů kulturních předsudků
 - vždy klást důraz na potlačování rasistických a xenofobních projevů vůči žákům jiných ras a etnik
- **rodiče a škola**
 - rodina a škola musí spolu komunikovat a kooperovat, oblast teorie partnerství rodiny a školy
 - realita však často odlišná
 - škola často pojmána jako nutnost a rodiče se školou odmítají komunikovat
 - opakem angažovanost rodičů pro školu
 - vztahy mezi školami a rodiči spíše stagnují než by se zintenzivňovaly
- **alternativní a inovativní školy**
 - alternativní škola – vzdělávací instituce vyznačující se nějakou pedagogickou specifičností, na rozdíl od standardní, běžné školy
 - rozhodujícím kritériem pro posouzení o jakou školu se jedná je odlišnost od standardu převládajícího ve vzdělávacím systému

Seminář k úvodu do pedagogiky a základům pedagogického myšlení

- alternativní přístupy pochází většinou ze zahraničí a jejich využití je velmi přínosné ve výchovně-vzdělávacím procesu
- inovativní škola – škola, která přešla od spontánních dílčích inovací k podstatným systémovým změnám v cílech, metodách a organizaci vyučování
- inovativních škol v ČR velmi málo, jsou prakticky součástí alternativního školství
- pedagogická teorie studuje alternativní školství z hlediska historie :
 - alternativních škola a přístupů (navazuje zejména na reformní školství a nejznámější školy jsou waldorfská, montessoriovská, freiberská, jenská a daltonská)
 - moderních typů alternativních škol (otevřená škola, zdravá škola, magnetová škola, škola bez ročníků)
 - rozdíly mezi státními a soukromými školami (většina alternativních škol jsou školy soukromé)
 - jak efektivně financovat soukromý sektor v oblasti vzdělávání a výchovy
- **evropská dimenze ve vzdělávání**
 - princip postupující vzdělávacími systémem, podporující chápání širších evropských souvislostí a perspektiv vzdělávání
 - úkol zavádět do školních kurikul témata umožňující žákům a studentům osvojovat si vědomosti o jiných evropských národech a etnikách
 - programy týkající se vzájemné výměny studentů (TEMPUS, SOCRATES)
 - často však výchova „k evropanství“ bývá na základních školách plně opomenuta
 - pedagogický výzkum evropské dimenze odhaluje problémy a nové úkoly:
 - změna myšlení mladých lidí ve směru k evropanství
 - osvojení si pozitivních a tolerantních postojů k příslušníkům jiných národů a etnik
 - projevení pozitivního vlivu tohoto typu vzdělávání na eliminaci předsudků mezi příslušníky jednotlivých národů a etnik
 - oblast není dostatečně zpracována
- **kázeňské problémy na základních školách (zejména šikana)**
 - poměrně velký problém se kterým se setkávají učitelé na většině ZŠ
 - existuje několik typologizací kázeňských problémů (Cangelosi) :
 - vandalismus
 - násilné jednání vůči žákům (šikana)
 - násilné chování vůči učitelům
 - jednání a chování žáka pod vlivem alkoholu
 - jednání a chování žáka pod vlivem drog
 - kouření
 - pozdní příchody a chození za školu
 - podvádění při testech
 - nejčastěji se na školách vyskytuje násilné jednání vůči žákům (šikana) – fyzické nebo psychické týrání žáků
 - důležité odhalení projevů a řešení
 - nutno dodržovat základní pravidla přístupu, odhalování a řešení kázeňských problémů
 - problematikou se u nás zabývá Bendl, Kolář, Říčan ad.
- **environmentální výchova**
 - budování pozitivního vztahu k přírodě, který je základem šetrného a předvídatého chování a jednání

Literatura : Cangelosi, J. Strategie řízení třídy. Praha: Portál, 1994.

Jůva, V. sen. a jun. Úvod do pedagogiky. Brno: Paido, 1999.

Kalhous, Z., Obst, O. a kol. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002.

Pelikán, J. Výchova jako teoretický problém. Ostrava: Amosium servis, 1995.

Seminář k úvodu do pedagogiky a základům pedagogického myšlení

Průcha, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 1997.

Průcha, J. Přehled pedagogiky. Praha: Portál, 2000.

Průcha, J. Vzdělávání a školství ve světě. Praha: Portál, 1999.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. Pedagogický slovník. 3. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2001.